

Henni Tuomainen
SAVOLAISEN MURRERUNOKIRJAN TAITTO JA
KUVITUS VÄRITYSKUVIN

Opinnäytetyö
Toukokuu 2016

Tekijä

Henni Tuomainen
Karelia-ammattikorkeakoulu

Nimeke

Savolaisen runokirjan taitto ja kuvitus värityskuvin

Tiivistelmä

Opinnäytetyö käsittelee savolaisen runokirjan taittoa ja kuvitusta värityskuvin. Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää tekijän omaa kuvitustyyliä sekä –taitoja. Tietopohjassa selvitetään väritys- ja murrerunokirjojen taustaa sekä värityskirjojen erilaisia tyylejä. Prosessikuvauksessa on esitelty kuvituksen ja taiton tekoprosessia sekä pohdittu lopputulosta ja opinnäytetyötä kokonaisuutena.

Konkreettisenä lopputuloksena syntyi aikuisille suunnattu runo- ja värityskirjan yhdistelmä, jossa näkyy vahvasti savolaisuuden ominaispiirteet. Runokirja koostuu kansien lisäksi kuudesta kuvitetusta ja taitetusta aukeamasta ja kansilehdestä.

Kieli

suomi

Sivuja 32
Liitteet 2
Liitesivumäärä 4

Asiasanat

runokirja, värityskuvat, kuvittaminen, taittaminen, aikuisten värityskirja

Author

Henni Tuomainen
Karelia University of Applied sciences

Title

Folding a Savonian Poetrybook with Illustrated Coloring Pictures

Abstract

This thesis concerns folding a Savonian poetry book with illustrated coloring pictures. The objective of this thesis was to improve the author's own illustrating style and skills. In the information base the backgrounds of the dialect poetry and coloring books and the styles of existing works are discussed. In process description the work process of illustration and folding is presented, and the final outcome and the thesis as a whole are reflected upon.

The concrete final product of the project is a poetry and coloring book for adults, in which one can detect Savonian characteristics. Poetry book includes besides the covers, six illustrated and folded spreads.

Language

Finnish

Pages 32
Appendices 2
Pages of Appendices 4

Keywords

poetry book, coloring, illustration, folding, adult's coloring book

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Viitekehys, aikataulu ja toiminta-asetelma	6
3	Värityskuvat runokirjan kuvituksena	8
	3.1 Aikuisten värityskirjat ilmiönä - Miksi aikuiset värittävät? ..	8
	3.2 Aikuisille suunnattujen värityskirjojen taustaa	10
	3.3 Muiden värityskirjojen kuvitustyylejä	12
4	Murre runokirjan pohjana	12
	4.1 Savon murre runokirjan lähtökohtana	14
	4.2 Muita murrerunokirjoja	14
5	Runokirjan kuvitus ja taitto	15
	5.1 Kuvitus	15
	5.2 Taittoprosessi	18
	5.3 Typografiset valinnat	15
	5.4 Innovatiivinen taittaminen	21
	5.5 Lopputulos	23
6	Pohdinta	24

Lähteet

Liitteet

1 Johdanto

Opinnäytetyöni tavoitteena on luoda sekä visuaalisesti että käytännössä toimiva runokirja, jossa yhdistyvät savolaiset runot sekä kuvituksena toimivat värityskuvat. Runot ovat oman mummini kirjoittamia, ja niitä oli vuosien saatossa kertynyt jo useamman runokirjan materiaaliksi asti. Runoista kumpuaa vahvasti savolainen kulttuuri ja ajatusmaailma, hauska huumori ja rento elämänsenne. En ole aikaisemmin päässyt kuvittamaan kokonaista kirjaa, joten otin kuvitushaasteen vastaan. Kuvituksen luomisessa on tärkeää, että kuvitus kuvastaa savolaisuutta ja että runokirja henkii sitä lukijalleen.

Merkittävässä osassa opinnäytetyötäni oppimisprosessin ohella ovat tutustuminen aikuisten värityskirjoihin ilmiönä sekä muiden olemassa olevien värityskirjojen kuvitustyyleihin perehtyminen. Opinnäytetyöni tuote on ensimmäinen laatuun, joten varsinaisia vertailukohtia ei ole. Lähimmät vertailukohdat tulevat erilaisista runokirjan kuvituksista, aikuisten värityskirjoista sekä muista murrerunokirjoista, joihin aion perehtyä prosessin aikana.

Toiminnallinen osuus käsittää pienimuotoisen runokirjan kuvituksen tekemisen värityskuvin sekä taiton kokonaisuudessaan alusta loppuun. Kokonaisen runokirjan taittaminen ja kuvittaminen osoittautuu erittäin mielenkiintoiseksi ja monipuoliseksi prosessiksi, jossa runoista ja kuvituksesta täytyy rakentaa yhtenäinen ja toimiva visuaalinen kokonaisuus. Runokirjan on tarkoitus toimia myös rentoutumisen apuvälineenä, ja nostattaa hymy lukijansa ja värittäjänsä huulille. Halusin ottaa prosessiin mukaan hiukan pakkaussuunnittelua, joten suunnitelen innovatiivisen kotelon värityskirjalle, jossa painotuote ja värikynät kulkevat samassa paketissa.

2 Viitekehys, aikataulu ja toiminta-asetelma

Idea tähän opinnäytetyöhön heräsi syksyllä 2015, kun mummini esitteli minulle ensimmäistä kertaa vuosien saatossa käsin kirjoitetut runokirjat. Runoja olisi ollut viiden runokirjan materiaaliksi, joten päätin poimia kokolemmasta Savon murteella kirjoitetut runot. Savon murteella kirjoitettuja runoteoksia löytyy opinnäytetyön tekohelellä kirjakaupoista muutamia kappaleita, mutta vastaavanlaiseen yhdistelmään väritys- ja runokirjasta en ole vielä törmännyt.

Opiskelujen aikana kuvittaminen tuotti minulle hiukan harmaita hiuksia, joten otin kuvitushaasteen vastaan. Minua on jo pidempään kiehtonut aikuisten värityskirjat ja ilmiömäinen suosio niiden takana. Halusin kokeilla, miten kuvitusprosessi etenee ja millaisen painotuotteen saan aikaiseksi. Tällä hetkellä myynnissä olevat värityskirjat ovat tyyliltään hyvin yksityiskohtaisia, joten niiden värittämiseen kuluu paljon aikaa. Halusin oman kuvitukseni olevan selkeämpi ja siten myös nopeampi värittää.

Opinnäytetyöni tavoitteena on luoda toimiva ja visuaalisesti näyttävä runokirja, jossa Savon murteella kirjoitetut runot ja värityskuvina toimivat kuvitukset kulkisivat mutkattomasti käsi kädessä (kuva 1). Tarkoituksena on, että minä graafisena suunnittelijana, mummini savolaiset runot sekä lukija värittäessään loisivat toimivan kokonaisuuden runokirjan muodossa. Toivoisin, että voisin hyödyntää painotuotetta myöhemmin työelämässä ainakin työnäytteenä tai että se nähtäisiin jopa kirjakaupan hyllyillä asti.

Opinnäytetyöni aihe on minulle henkilökohtaisesti oppimisprosessin ohella tärkeä ja rakas, koska kyse on mummini itse kirjoittamista runoista, joiden aiheet kumpuavat pitkästä, jo eletystä, elämästä. Tärkeää valmiin painotuotteen tekemisen ja valmistumisen ohella on tehdä jokin pysyvä muisto mummistani sukulaisille ja itselleni.

Kuvittajana ja taittajana roolini runokirjan ulkoasussa on merkittävä, koska sain mummiltani vapaat kädet runokirjan visuaalisen ilmeen toteuttamiseen. Kuvittaminen on minulle vieraampi osa-alue, joten pääsen kokeilemaan, miten kuvitusprosessi etenee ja toimii. Samoin oman kuvitustyylin löytäminen on tärkeä osa opinnäytetyöprosessia. Kuvitustyylini muotoutumiseen vaikuttaa se, että kuvitukset on tarkoitettu yksinkertaisina ja selkeinä, jotta ne ovat nopeita värittää esimerkiksi työmatkojen aikana.

Lukijalla on oma osansa runokirjan visuaalisessa ilmeessä, koska lukija saa halutessaan värittää kuvat haluamallaan tavalla ja siten tehdä runokirjasta omannäköisensä. Pääajatus värityskuvien valinnaksi kuvituksena on, että lukija voi rentoutua kiireisen arjen keskellä runoja lukiessaan ja kuvia värittäessään. Kuvituksen luomisessa pidän punaisena

lankana savolaisille tyyppilistä rentoutta sekä hyvää huumoria. Kuvitus on tarkoitettu kuitenkin tehdä niin, ettei kuvia ole pakollista värittää vaan niitä voi katsella sellaisenaan.

Kuva 1. Opinnäytetyön viitekehys.

Kuva 2. Opinnäytetyön toimintasuunnitelma ja aikataulu.

3 Värityskuvat runokirjan kuvituksena

3.1 Aikuisten värityskirjat ilmiönä - Miksi aikuiset värittävät?

Aikuisten värityskirjat ovat nousseet suureen suosioon ympäri maailman aikuisten keskuudessa. Kirjakauppojen hyllyt ovat täyttyneet erilaisista teoksista, joissa aiheet vaihtelevat sarjakuvista ja itämaisista mandaloista luontoaiheisiin ja tatuointien värittämiseen. Aikuisille suunnatut värityskirjat eroavat lasten värityskirjoista pienemmillä ja tarkkuutta vaativimmilla yksityiskohdilla sekä aihepiireillään, joihin uppoaa helposti useampi tunti aikaa.

Aikuiset värittävät useista eri syistä; joku haluaa rauhoitua ja rentoutua, toinen haluaa palata lapsuuden muistoihin tai piristää itseään värittämällä (Vääräniemi 2015, ET-lehti). Värittäminen on yksikertainen ja mekaaninen toiminto, joka onnistuu useammilta ikään tai sukupuoleen katsomatta. Kun taas monet muut rentoutumisen keinot, kuten esimerkiksi sukkiin kutominen tai medi-

tointi voivat tuntua hankalilta tehtäviltä useimmalle kiireisen arjen keskellä. Värittämiseen ei tarvita muita välineitä kuin värityskuva ja -kynät ja hiukan aikaa.

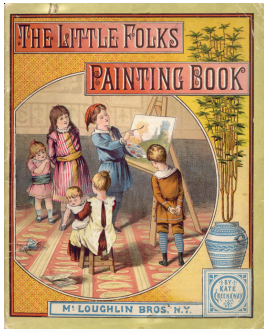
Aikuisten värittämiseen liittyvän ilmiön kerrotaan olevan lähtöisin Ranskasta, jossa värityskirjoja alettiin mainostaa stressiä poistavina. Stressin lievittyminen todennäköisesti pitää paikkansa, toteaa Työterveyslaitoksen tutkimusprofessori Minna Huotilainen Helsingin Sanomien artikkelissa (Kanerva 2015, Helsingin Sanomat). Huotilainen kertoo myös värittämisen olevan hidasta ja helppoa, fyysistä, mekaanista ja rytmikästä toimintaa, jota aivot tarvitsevat rentoutuakseen henkisestä paineesta. Värittäessä monet aivojen osa-alueet ovat käytössä yhtä aikaa ja se tekee värityksestä rentouttavaa. Värittäminen vaikuttaa esimerkiksi aivojen hienomotoriikkaan, aisteihin ja luovuuteen (Lehto 2015, Helsingin Sanomat).

Vaikka kirjakaupat pursuavat erilaisia värityskirjavaihtoehtoja, värityskirjaa ei ole aina välttämätöntä ostaa; kuvia voi tulostaa internetistä erilaisien kanavien kautta. Esimerkiksi Työterveyslaitos tarjoaa 15 minuutin rentoutumishetken työpäivän keskelle työaiheisten kuvien parissa (Huotilainen & Uusitalo 2015, Työterveyslaitos) ja internetistä löytyy paljon tulostuskuvia, joita voi tulostaa omaan käyttöön milloin vain, jos ei halua ostaa kokonaisen kirjaa itselleen.

Väreillä on oma merkityksensä, koska usein värittäjä valitsee värit omien tunnetilojensa mukaan; väsynyt valitsee lämpimiä värisävyjä punaisesta keltaiseen kun taas yliverittyneessä tilassa oleva voi valita viileitä sinisen ja vihreän sävyjä (Kivimetsä 2016, Kaupunkimedia Aamuset).

3.2 Aikuisille suunnattujen värityskirjojen taustaa

Värityskirjat ovat lähtöisin Yhdysvalloista, jolloin värityskirjat olivat osa taiteen demokratisointia. McLoughlinin veljeksiä pidetään yleisesti värityskirjojen keksijöinä, koska he julkaisivat 1880-luvulla "The Little Folks' Painting Book" –teoksen (kuva 3) Kate Greenwayn kuvittamana (Wikipedia, 2016). Teos käsitteli hyvin tyypillisiä lastenkirjojen aiheita viisaasta pöllöstä kukka-keijuun sisältäen samalla ohjeita esimerkiksi kodinhoitoon liittyen. Richard F. Outcault loi Buster Brown – hahmoon perustuvan Buster's Paint Book -kirjan vuonna 1902, mistä seurasi trendi käyttää värityskirjoja erilaisten tuotteiden mainostamiseen.

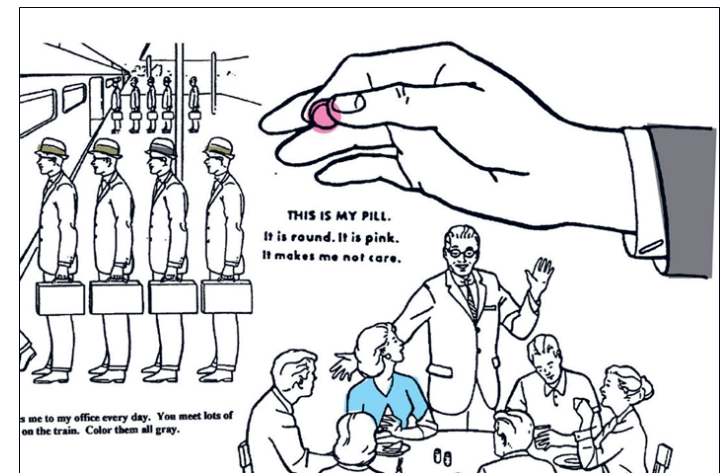

Kuva 3. McLoughlinin veljesten The Little Folks Painting Book.

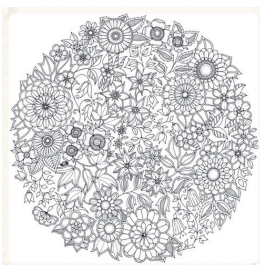
1930-luvulle asti värityskirjat oli tarkoitettu maalattavaksi värityskynien sijaan. Värityskynien tullessa markkinoille kirjat suunniteltiin niin että ne voitiin joko maalata tai värittää kynillä.

1960-luvun alussa Barbara Streisand tekstitti lauluunsa "My coloring book" seuraavat rivit: "Crayons ready - begin to color me", mikä tarkoittaa suomeksi "Värityskynät valmiiksi - ala värittää minua". Laulun sanoitukset nostattivat suuren värityskuumeen, jossa värityskirjojen aiheet olivat pääosin yhteiskunnallisia. M. Druckerin JFK Coloring Book pysyi New York Timesin myyntilistojen kärjessä 14 viikkoa laulun julkaisun jälkeen vuonna 1962 ja myyntituotot nousivat yli miljoonan dollarin.

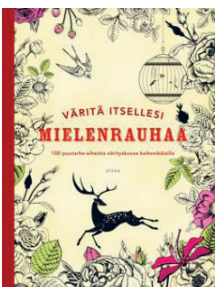
Ensimmäisenä aikuisille suunnattuna värityskirjana pidetään "The Executive Coloring Book" – teosta (kuva 4), joka nostatti 1960-luvulla samantapaisen värityskuumeen niin kuin muutama vuosi sitten kävi värityskirjoihin liittyvän myynti-ilmiön kanssa. Värityskirjassa näkyvät sodan jälkeiset vaikutukset työelämään (New Republic, 2015). Värityskirja käsittelee bisnesmiehen työpäivän eri vaiheita. Eroavaisuutena nykypäivän värityskirjoihin kirjassa ohjeistetaan esimerkiksi värittämään puku harmaaksi, ettei kirjan mieshahmo menetä työtänsä. Tekstistä huokuu tyytymättömyys yhteiskuntaa kohtaan ja eräänlainen ironia, mikä on epätavallista nykypäivän värityskirjoille. Kantaaottavat värityskirjat eivät ainakaan vielä ole nousseet pinnalle, mutta laajasta värityskirjojen valikoimasta löytyy varmasti enemmänkin kantaaottavia teoksia. Pääosin ne ovat kuitenkin rentoutumiseen pyrkiviä ja aiheiltaan positiivisia.

Kuva 4. Kuvitusta The Executive Book –värityskirjasta (New Republic, 2015).

Kuva 5 .Johanna Basfordin The Secret Garden –värityskirja.

Kuva 6. Väritä itsellesi mielenrauhaa – värityskirjasarjan teoksia (Atena Kustannus Oy 2016).

3.3 Muiden värityskirjojen kuvitustyylejä

Olemassa olevien värityskirjojen kuvitustyylit vaihtelevat hyvin paljon riippuen kirjan aihepiiristä. Yleisimpiä aiheita ovat luontoaiheet sekä erilaiset itämaiset mandala-kuviot, mutta aiheet vaihtelevat sarjakuva-aiheista romanttisimpiin kukkakuvioihin, joten jokaiselle värittäjälle löytyy varmasti mieluinen aihe. Värityskirjoihin on alkanut ilmestyä hurjempiaikin aiheita koskien esimerkiksi seksuaalisuutta tai alastomia supertähtiä.

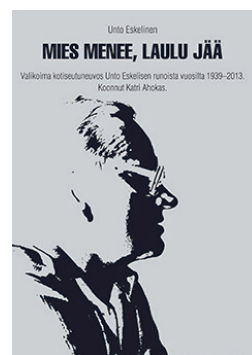
Perinteisimmät kuvitusaiheet aikuisten värityskirjoissa koskevat luontoaiheita, kuten esimerkiksi myyntilistojen kärjessä pitkään pysynyt Johanna Basfordin kuvittama The Secret Garden (kuva 5), jossa kuvitukset ovat hyvin yksityiskohtaisia ja pikkutarkkoja. Kirjan kuvitukseen on piilotettu erilaisia eläimiä, kuten lintuja, perhoseja ja jopa hai. Lukijalle on jätetty oivaltamisen ilon ja löytämisen mahdollisuus värittämisen lisäksi.

Useita ulkomailta tulevia värityskirjoja käännetään suomenkielisiksi, mutta aikuisille suunnattuja värityskirjoja löytyy myös kotimaisia versioita. Suomenkielisten värityskirjojen listakärjessä pysynyt Väritä itsellesi mielenrauhaa – värityskirjasta (Atena Kustannus Oy 2016) on ilmestynyt useita erilaisia versioita, joista löytyy muun muassa vesi- sekä puutarha-aiheita (kuva 6).

4 Murre runokirjan pohjana

4.1 Savon murre runokirjan lähtökohtana

Suomen murteet voidaan jakaa kahteen alueeseen:

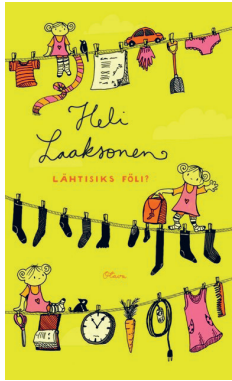
Kuva 7. Merja Topin ja Unto Eskelisen runoteoksia.

itä- ja länsimurteisiin. Savon murre sisältyy itämurteisiin ja Kuopion alue kuuluu sydänsavolaisten alueeseen (Kettunen, 1930). Savon murteella on omat erityispiirteensä, kuten muillakin suomalaisilla murteilla. Savolaisuuteen yhdistetään usein puheliaisuus, leppoisa olemus, lupsakkuus ja humoristisuus (Siltaoja 2013, 76-81). Siihen liitetään usein myös eräänlainen kierous, joka todennäköisesti perustuu kiertelyyn ja kaarteluun asioiden ympärillä. Tietenkään kaikki savolaiset eivät ole luonteeltaan samanlaisia, mutta kun tietyllä alueella arvostetaan tietynlaisia piirteitä, niin myös kyseiset piirteet kehittyvät (Siltaoja 2013, 89-99).

Savon murteelle ominaisia piirteitä ovat muun muassa yleiskielen ts:n vastineena ht: metsä > mehtä, kieltoverbin käyttö käskymuodossa: ”Elä nyt kehtoo!” , i-, u- ja y-vokaalien vaihtuminen e-, o- ja ö-loppuisiksi sekä tekstin liudennus: velj’ poeka (Wikipedia 2016).

Runojen kielellä, eli murteella, on olennainen sanoma, koska jos ne käännettäisiin kirjakielelle, niiden merkitys muuttuisi. Siten murre on lähisempi lukijalleen kuin kirjakieli (Kielikello, 4/2001). Artikkelissa kerrotaan murteen suurimman eron kirjakieleen olevan lauserakenteissa. Murretta puhuttaessa virkkeet eivät ole yhtä huolellisesti muotoiltuja, vaan ovat ennemminkin toisiinsa linkittyneitä, pitkiä ja epäloogisia ketjuja. Kirjoitetussa tekstissä murretta on hankalampi jäljitellä. Puheessa painotuksella saadaan esiin sanojen tarkemmat sävyt ja merkitykset.

Mummini runoissa esiintyi useita Savon murteelle ominaisia piirteitä, jotka vaikuttivat esimerkiksi typogra-

fian kirjaintyyppien valitsemiseen. Typografiset elementit, kuten sanojen lopussa olevat sanojen liudennuksessa esiintyvä heittomerkki, vaikuttivat luettavuuden ohella kirjaintyyppien valintaan. Runojen maailmasta kumpusi myös vahva savolainen kulttuuri, jota mummini edelleen edustaa. Runoissa elämää ei oteta turhan vakavasti ja huumori siivittää myös rakkausrunojen maailmaa. Siten murre vaikutti vahvasti myös runokirjan kuvitukseen ja värityskuvien humoristisen tyylin syntymiseen.

Savon murre alkaa olla pikkuhiljaa katoava kansanperinne. Kirjakieli hiljalleen sekoittuu murteen sekaan ja alkaa laimentaa sen voimaa. Lähinnä ikääntyneemmän väestön kuulee vääntävän Savoä vielä hyvinkin sukkelaan, mutta nuoremmille se tuottaa jo vaikeuksia jopa ymmärtää.

4.2 Muita murrerunokirjoja

Opinnäytetyön tekohetkellä markkinoilla on muutamia Savon murteella kirjoitettuja runoteoksia, jotka ovat taitotyyliltään hyvin toisistaan poikkeavia. Merja Toppi on kirjoittanut useamman savolaisia murrerunoja sisältävän teoksen (kuva 7), joista ainakin yksi löytyy Suomalaisen kirjakaupan valikoimista tälläkin hetkellä. Savon kielen seura on julkaissut Unto Eskelisen runokokoelman, mikä on kunnianosoitus hänen pitkästä työstään savolaisuuden edustajana. Eskelinen on julkaissut useita muitakin teoksia Savon murteella, kuten Kieljkiärylöetä – sanakirjan vuonna 1985 sekä Tavvoo savvoo-teoksen, josta on tehty jo useampi painos.

Yksi tunnetuimmista murrerunoilijoista oleva Heli Laaksonen on julkaissut kymmeniä murreteoksia, jotka ovat

tyyliltään hyvin erilaisia kuin yllämainitut savolaiset murrerunokirjat. Kuvituksissa on käytetty paljon värejä ja erilaisia kuvitustyyliä. Laaksosesta on muotoutunut suomalainen klassikkorunoilija, jonka lounaismurteella kirjoitetut runot sulattavat lukijan sydämen. Runot käsittelevät arjen iloja ja suruja, ja huokuvat ironiaa (Otava, 2016).

5 Runokirjan kuvitus ja taitto

5.1 Kuvitus

Kuvituksen tehtävänä on tukea ja välittää tekstin sanomaa sekä visuaalista viestiä, jolla autetaan lukijan mielikuvien syntymistä (Ahjopalo-Nieminen 1999, 15–16). Värityskuvat valikoituivat kuvitukseni tyyliksi, koska halusin antaa tilaa myös lukijan omalle mielikuvitukselle ja runojen lukemisessa sekä värittämisessä on sama rentoutumiseen johtava tavoite. Ahjopalo-Nieminen kertoo myös, kuinka kuva voi toimia viihteellisenä sekä koristeellisenä elementtinä, kuten runokirjani värityskuvatkin ovat. Kuvitus on luotu siten, että lukija voi lukemisen lomassa värittää kuvia tai nauttia kuvituksesta sellaisenaan. Pyrin luomaan kauniita ja hyväntuulisia kuvia, joita voi vain katsella hymyssä suin.

Lähdin kuvituksen luomisessa ajatuksesta, jossa väritettävät kuvat olisivat suhteellisen yksinkertaisia, jotta ne olisivat nopeampia värittää. Tarkoitus on, että värityskuvat saa väritettyä valmiiksi noin 15 minuutissa. Useimmissa olemassa olevista värityskirjoista kuvat ovat hyvin pikkutarkkoja ja kuvien värittämiseen menee paljon

Kuva 8. Heli Laaksonen murreteoksia.

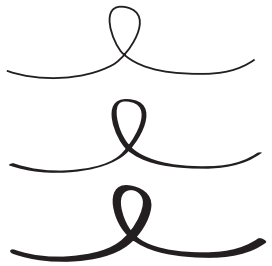

Kuva 9. Mummi-hahmo

aikaa. Halusin, että kuvat voi värittää vaikka työmatkalla linja-autossa tai odotellessa juna-asemalla.

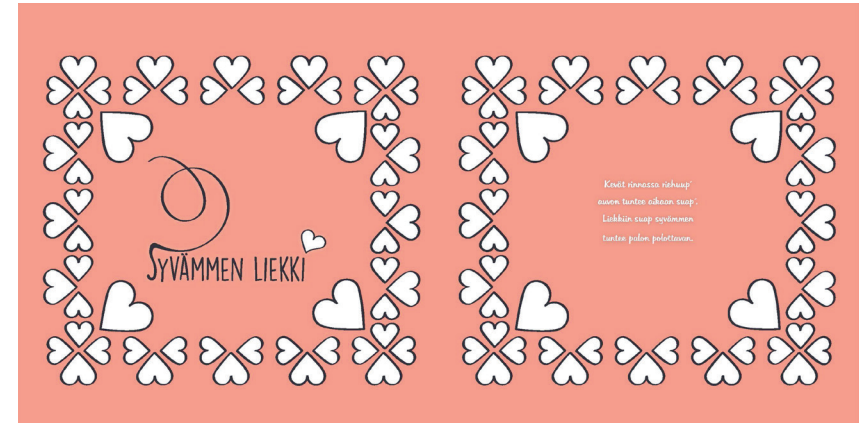
Aluksi kuvituksen ajatuksena oli, että Mummi-hahmo seikkailisi runokirjan sivuilla ja ikään kuin kertoisi tarinaa. Tein hahmosta useita eri luonnoksia, mutta en löytänyt siihen juuri sitä sopivaa särmää, minkä savolaismummi olisi kaivannut. Päädyin jättämään Mummin muuten pois paitsi Vällyjen alla -aukeamalta.

Käytin kuvituksen inspiroina alkuperäisistä runokirjoista löytyneitä mummini lyijykynäpiirroksia sekä erilaisia netistä selaamani mustavalkoisia kuvituskuvia. Värityskuvatkin ovat eräänlaisia viivapiirroksia, jossa viivoista muodostetaan erilaisia väritettäviä pintoja (Ahjopalo-Nieminen 1999, 25). Oma kuvitustyylini muotoutui pitkälti sovittamalla yhteen erilaisia muotoja, viivoja ja väripintoja. Valitsin tekotavakseni tehdä kuvitukset Adoben Illustrator-ohjelmalla, koska siten sain kuvituksesta tehtyä selkeälinjaista, mikä taas oli tärkeää värittämisen kannalta. Kuvitukseen valitsin paksummat tussimaiset ääriviivat, jotta kuvat pysyisivät yksinkertaisina ja helposti väritettävinä. Ääriviivoihin valitsin kalligrafisen tyylin, jossa viivan paksuus vaihtelee muodoista riippuen. Siten sain hiukan elävyyttä kuviin yksinkertaisella tavalla.

Kuva 10. Erilaisia viivoja.

Runokirjani kuvitustyyli muotoutui lopulta hiukan lapsenomaiseksi, humoristiseksi ja leikkisäksi, koska savolaisia ei pidetä kovin vakavana, vaan ennemminkin iloisena ja rentona, kansana. Annoin itselleni luvan leikitellä väreillä, koska runokirjan on tarkoitus värittämisen ohella toimia myös visuaalisesti näyttävänä runokirjana, vaikkei kuvia väritettäisikään. Jokaisella aukeamalla on oma runoihin

Kuva 11. Kuvituksen ja taiton kehittymistä prosessin edetessä.

sopiva väriteemansa.

Savolaisuus näkyy tekemässäni kuvituksessa pääosin kuvituksen tunnelmassa ja tyyliässä huumorin ja iloisuuden kautta. Savolaisessa kulttuurissa ei mielestäni ole yhtä vahvoja visuaalisia elementtejä, kuten esimerkiksi Karjalan kirjontakuvioinnit ovat karjalalaisille hyvin tunnettuja.

Kuvituksen aiheet kumpusivat savolaisten murrerunojen aiheista. Poimin mukaan rakkaus- ja luontoaiheita sekä runojen seasta löytyneitä vanhoja perinneruokareseptejä, jotta saisin kuvitusaiheisiin sekä taittoon vaihtelua. Pysin runojen aihevalinnassa myös siihen, että runokirjaa on helpompi lähteä tarvittaessa laajentamaan, kun aihealueita on esitelty laajemmin.

5.2 Taittoprosessi

Taiton lähtökohtana toimivat mummini kirjoittamat runot, joista käytettäväksi valikoituivat savolaiset murre-runot. Siten sain rajattua aihepiiriä suppeammaksi, koska runomateriaalia olisi ollut useammankin runokirjan tekoon ja valinta olisi ollut hankalaa. Runoissa oli materiaalia lastenkirjaksi tai rakkausruno-teokseksi.

Kirjan kokoon vaikuttivat käytännöllisyyteen liittyvät asiat, koska runokirjan on tarkoitus kulkea ongelmitta matkassa. Taiton toteutin Adoben InDesign- taitto-ohjelmassa. Kirjan kooksi määrittyi lopulta 18x18 cm, koska olen itsekin yrittänyt tunkea väkisin A5-kokoista vihkoa käsilaukkuun siinä onnistumatta. Siksi neliönmallinen kirja tuntui ajatuksena kätevämmältä käytäntöä ajatel-

len. Sivumäärän täytyy olla neljällä jaollinen, joten pallotelin 16- ja 20-sivuisen kirjan välillä, ja päädyin 16-sivuisen versioon opinnäytetyöprosessin osana aikataulujen ollessa tiukat. Runokirjassa on kuitenkin mahdollisuus laajentamiseen ja kunnollisen väritykirjan tekemiseen, jos siihen joskus myöhemmin työelämässä tulee sopiva tilaisuus.

Runokirja koostuu etu- ja takakannesta, sisällysluettelosta, viidestä runouukeamasta sekä keskiaukeaman runotomasta kuvituksesta. Jokaisella aukeamalla on jonkinlainen runojen aihepiiristä kumpuava kuvitus, jonka lukija voi värittää tai jättää halutessaan värittämättä. Sivujärjestystä jouduin miettimään useamman kerran ja pyörittelemään aukeamien järjestystä, jotta runojen jatkumo olisi järkevä ja samankaltaiset aihepiirit olisivat peräkkäin. Samoin kuvituksia piirsin uudestaan useamman kerran ja lisäilin elementtejä, jotta aukeamista tuli visuaalisesti tasapainoisia ja että niissä olisi sopivasti väritettävää. Opinnäytetyötäni ohjannut Juha-Pekka Leppänen ohjeisti minua lisäämään joihinkin kuvituksiin lisää yksityiskohtia, jotta kuvitus pysyisi mielenkiintoisena ja vähentämään käytettyjä värejä, jotta väritettävää pintaa jäisi enemmän.

5.3 Typografiset valinnat

Typografialla tarkoitetaan tekstin valmistamista tai sen muotoilua ennalta valmistetuista kirjaimista (Itkonen 2012, 11). Runokirjan otsikoiden kirjaintyyppiä muotoutui kapitaali eli suuraakkosia sisältävä DK Lemon Yellow Sun, koska se mielestäni toisti hyvin kuvituksen rentoa ja hiukan sarjakuvamaista tyyliä. Lähdin kuitenkin tyyli-teleämään otsikointia enemmän kuvitusmaisempaan

RAKKAUVELLA
JA RUVELLA

HARAKOELLE

SYVÄMMEN LIEKKI

Kuva 12. Runokirjan otsikointia

suuntaan, koska pelkkä teksti näytti muuhun taittoon verrattuna yksinäiseltä, irralliselta ja hiukan tylsältä. Nyt ne linkittyvät paremmin runojen aihepiireihin, koska niissä on samoja elementtejä kuin runoissa (kuva 12).

Otsikkokirjaintyyppin kaveriksi ja leipätekstiksi runoissa valitsin Martina-fontin, joka muistuttaa käsialakirjoitusta. Kirjaintyyppin valinnan taustalla on mummini käsikirjoitetut runot, joista sain inspiraation valita kyseisen kirjaintyyppin. Käsialakirjoituksen tyyppillinen piirre on, että kirjaimet ovat sidoksissa toisiinsa (Itkonen 2012, 13). Runojen leipätekstissä piti ottaa huomioon myös erilaiset typografiset elementit, kuten heittomerkit, jotka ovat Savon murteessa erittäin tyyppillisiä.

Otsikon kirjaintyyppin sekä leipätekstin välille halusin luoda typografista kontrastia eli vaihtelua kirjaintyyppien välille. Itkonen kertoo, kuinka muotokontrastin syntymiseen tarvitaan kaksi poikkeavaa kirjaintyyppiä, joten valitsemieni kirjaintyyppien välille syntyi kokosekä muotokontrastia, jolla pyrin luomaan mielenkiintoa taiton ulkoasuun sekä säilyttämään ja herättelemään lukijan mielenkiintoa. Villinä hevosena typografiseen kirjainjoukkoon otin päätteettömän fontin Letter Gothic Sansin, mitä käytin reseptiaukeamalla tuomaan elävyyttä ja jaottelemaan tekstiä (kuva 13).

Martina Letter Gothic Sans

Kuva 13. Runokirjaan päätyneet kirjaintyyppit.

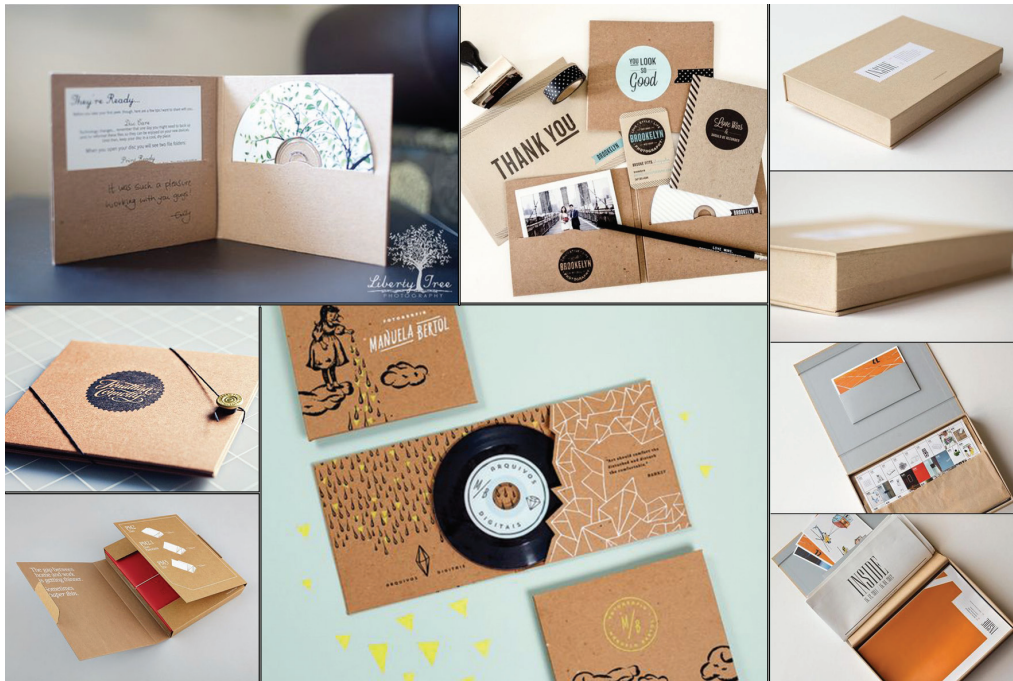
5.4 Innovatiivinen taittaminen

Minua on jo pidempään kiehtonut kaikki visuaalisesti kauniit pakkaukset sekä halu tehdä pakkaussuunnittelua. Ajatus innovatiivisen taittamisen yhdistämisestä osaksi opinnäytetyötäni lähti miettiessäni värityskirjojen käytännöllisyyttä. Nykyiset myynnissä olevat värityskirjat ovat pääosin hyvin suurikokoisia ja painavia, joten ne eivät ole kovin käteviä ottaa mukaan esimerkiksi työmatkalle linja-autoon tai junaan. Tänä päivänä elämäntyöni on monesti hyvin kiireistä, joten värityskirjan kuvien pitäisi olla nopeita värittää lyhyessäkin ajassa. Painotuotteen pitäisi siis olla suhteellisen pieni ja kevyt, että se on helppo kantaa mukana. Värityskynille oli tarkoitus tehdä oma säilytyspaikka, jotta kaikki tarvittavat välineet kulkevat mukana. Jotta värittäminen sujuisi ongelmitta, olisi värittäessä hyvä olla tukeva alusta, jonka päällä kuvia on helpompi värittää liikkuvassakin ajoneuvossa.

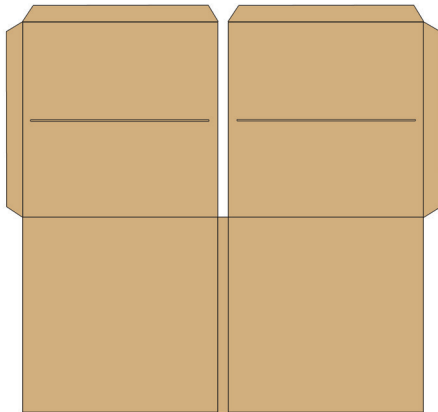
Pakkauksen ulkonäöllä on suuresti merkitystä ostajan ostokäyttäytymiseen, koska ostaja saattaa ostaa tuotteen pelkän ulkonäön perusteella tietämättä tuotteesta mitään (Ahjopalo-Nieminen 1999, 16). Värityskirjan koko on 18x18 cm, joten laskin koteloon sentin molemmille puolille pelivaraa, joten pohjan koko olisi 20x20 cm.

Lähdin suunnittelussa siitä lähtökohdasta, että runokirjalle sekä värityskirjalle luotaisiin kotelo, jossa molemmille olisi omat paikat säilytystä varten. Taittomahdollisuuksia olisi rajattomasti, mutta päädyin cd-kotelomaiseen ratkaisuun, jossa levyt pujotetaan niille sopiviin viiltoihin (kuva 14). Tässä tapauksessa levyjen paikalle vaan asetetaan värikyntä sekä värityskirja. Jos painattaisin kotelon, niin valitsi-

sin materiaaliksi paksun ja periksi antamattoman pahvin, jolloin se toimii tukevana väritysalustana. Tässä vaiheessa kustannus- ja aikataulukysymykset vaikuttivat siihen, etten koteloä lähtenyt painattamaan. Tein kuitenkin havainnollistavan pohjan valmiiksi, sikäli painattamisen aika joskus vielä tulevaisuudessa on sekä esimerkkikannen, johon voisi painattaa esimerkiksi kirjan nimen (kuva 15).

Kuva 14. Erilaisia innovatiivisia painotuotteita.

Kuva 15. Esimerkkikansi ja taittopohja kotelolle.

5.5 Lopputulos

Opinnäytetyöni tavoitteena oli luoda toimiva ja visuaalisesti näyttävä runokirja, jossa Savon murteella kirjoitetut runot ja värityskuvina toimivat kuvitukset kulkisivat mutkattomasti käsi kädessä. Tavoitteena oli myös löytää oma kuvitustyylini ja tapani kuvittaa. Mielestäni onnistuin luomaan ilmeeltään yhtenäisen painotuotteen, jossa runojen mielenmaisema heijastuu kuvituksessa ja taitossa. Sain luotua savolaisista runoista ja värityskuvista kokonaisuuden, vaikka alkuun se tuntuikin ajatuksena haasteelliselta.

Kommentteja valmiista painotuotteesta:

”Tunnelmaltaan rento ja heti kannesta tulee hyvä mieli. Väreistä ja kuvista tulee lämmin tunnelma ja runot kuvastavat hyvin savolaista mielenmaisemaa.” (Lukija 1)

Tuntui mukavalta kuulla, että olin onnistunut luomaan omia mielikuviani kuvastavan kuvituksen ja taiton, joka näkyy myös lukijalle selkeästi. Lukija sai heti kiinni ajatuksesta, joka minulla oli taittoa tehdessäni.

”Ihana! Aivan loistavat kuvitukset, niissä on jotain 70-lukulaista. Ehdoton suosikki on tuo harakka. Harakasta saisi kivan paitaprintin myös tms. Aukeamilla on myös mukavaa keskinäistä vaihtelua. Välillä enemmän väriä, välillä vähemmän. Tykkään myös tuosta otsikoissa olevasta vaihtelusta, esim. miten nuo ruttunuama ja mutjattaa on muotoiltu.” (Lukija 2)

Taisin tiedostamattani hakea hiukan retroa tunnelmaa kuvituksiin, huomasin sen itsekkin vasta loppuvaiheessa taittotyö-

tä. Mukavaa myös, että tekemäni typografinen otsikoinnin muotoilu on huomioitu erikseen, koska käytin niiden tekemiseen suhteellisen paljon aikaa ja vaivaa.

6 Pohdinta

Opinnäytetyön tekeminen oli kokonaisuudessaan mielenkiintoinen prosessi. Valmistumiseni aikataulu oli suhteellisen tiukka, ja opinnäytetyön tekemiseen jäi aikaa vain kevätlukukausi. Prosessin aikana tunteet vaihtelivat laajasti innostuksesta ärsyyntymiseen ja takaisin ilon ja ylpeyden tunteisiin. Sain tuntea osaavani ja pystyväni monenlaiseen tulevana graafisena suunnittelijana. Opinnäytetyöprosessin loppupuolella saamani kokoaikainen työharjoittelupaikka sotki aikatauluja ja aiheutti hampaiden kiristelyä ja ehkä myös pakotti osaltaan luopumaan joistakin tavoitteista. Jos olisin voinut keskittyä kokonaisvaltaisesti pelkän opinnäytetyön tekemiseen, olisin laajentanut tietopohjaa ja kahlannut syvemmin värityskirjoihin yhdistettäviä mindfulness- ja rentoutumiskeinoja. Olisin halunnut myös tehdä runokirjasta laajemman kokonaisuuden, mutta aikataulujen lyödessä päin kasvoja, oli jostakin tingittävä. Samoin olisin painattanut siitä valmiin painotuotteen, mutta viimeistelyihin menikin odotettua enemmän aikaa.

Tiedostin opinnäytetyötä tehdessäni aikataulun tiukkuuden ja että ei ole aikaa maata laakereillaan yhtään viikkoa. Voisin sanoa, ettei juuri yhtään viikkoa ollut etten tehnyt ajatustyötä tai ihan konkreettista kuvitus- tai taittotyötä. Asennoiduin projektiin niin että se on nyt vietävä loppuun asti, tulipa eteen mitä tahansa. Siten projekti eteni suhteellisen kivuttomasti kirjallisen osuuden kirjoittamiseen asti. Tietopohjan koosta-

minen loi eteeni aluksi haasteita, koska aikuisten värityskirjoista ei ole tehty teoreettista tutkimus- tai kirjamateriaalia. Tietopohjani koostuu lähinnä internetistä löytyneistä linkkeihin, joissa tutkijat tai luotettavat henkilöt perustelevat värityskirjoihin liittyviä ilmiöitä sekä psykologisia näkökulmia.

Kokonaisen kirjan suunnittelu ja taittaminen oli minulle ammatillisesti haaste, koska en ollut taittanut kokonaista teosta koskaan aikaisemmin. Kuvitusta ja taittoa tehdessäni minun piti kokoajan muistuttaa itselleni, että rakennan niistä yhtenäistä kokonaisuutta. Koen onnistuneeni siinä tavoitteessani ja runokirja on kokonaisuutena toimiva ja kuvitukset ovat ilmeeltään yhtenäisiä.

Näyttäessäni runokirjan kuvituksia tutuilleni ja saadessani positiivista palautetta, koin onnistumisen ja helpotuksen tunteita siitä, että olin onnistunut ainakin jossakin, vaikka aikataulu oli tiukka. Samoin erilaiset hymähdykset ja hymyt lukijoiden huulilla olivat mielestäni parasta palautetta, mitä kirjasta voisin saada. Kuitenkin runokirjan perimmäinen tarkoitus oli tuoda lukijalle positiivisia ilon tuntemuksia huumorin avulla.

Projektin alussa toivoin saavani valmiin painotuotteen käsiin asti hypisteltäväksi, mutta aikataulujen tiukentumisen myötä, jouduin hiukan luopumaan siitä haaveesta. Tarkoitus olisi jossakin vaiheessa painattaa ainakin muutama kappale omalle mummilleni sekä sukulaisille, jotka sen itselleen haluavat. Ihanteellisin tilanne olisi, jos saisin jonkun kustantamon kiinnostumaan kirjastani ja se päätyisi joskus jopa kirjakauppojen hyllyille asti!

Lähteet

Ahjopalo-Nieminen, T. 1999. Kuvittajan keinot. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Hatva, A. 1993. Kuvittaminen. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Heiskanen, V. 2014. Psykologien mukaan värittäminen lieventää stressiä. Hidasta elämää. 18.3.2016

<http://hidastaelamaa.fi/2014/11/psykologien-mukaan-varittaminen-lieventaa-stressia/>

IMAGE. 2016. Indepth Arts News: "Drawn to Art: Art Education and the American Experience, 1800-1950". 10.5.2016. <http://www.absolutearts.com/artsnews/2003/08/04/31263.html>

Itkonen, M. Typografian käsikirja. Helsinki: RPS-yhtiöt.

Kajala, M. 2016. Värittäminen lievittää stressiä ja auttaa keskittymään. Aamuset. 20.2.2016.

<http://www.aamuset.fi/naista-puhutaan/elamatyyli/varittaminen-lievittaa-stressia-ja-auttaa-keskittymaan>

Kanerva, A. 2015. Aikuisten värityskirja on myydyin tietokirja. Helsingin sanomat. 21.2.2016

<http://www.hs.fi/kulttuuri/a1305963786302>

Kaski, H. 2015. Värityskirjat villitsevät aikuisia. Yle. 20.2.2016

http://yle.fi/uutiset/varityskirjat_villitsevat_aikuisia__varittaminen_on_kuin_nukkuisi_paivaunet/7956687

Kettunen, Lauri 1930: Suomen murteet ii. Murrealueet. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

2001: Kirjoitettua murretta. Kielikello 4/2001 s. 4-7. 10.5.2016

Lehto, E. 2015. Aikuisten värityskirjoista tuli hitti – Tutkija: Päämäärättömyys ja hitaus lievittävät stressiä. Helsingin sanomat. 21.2.2016 <http://www.hs.fi/elama/a1427684310868>

Marsh, L. 2015. The Radical History of 1960s Adult Coloring Books. The New Republic. 16.3.2016.

<https://newrepublic.com/article/126580/radical-history-1960s-adult-coloring-books>

Siltaoja, J. 2013. Kyllä voe tokkiisa ei! - Johdatus savolaiseen puhetaitoon. Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Violainen, P. 2013. Savolainen selviää huumorin keinoin. Omakotilehti. 18.3.2016.

<http://omakotilehti.com/kulttuuri/savolainen-selviaa-huumorin-keinoin/>

Vääräniemi, A. 2015. Tämän vuoksi aivotutkija innostuu aikuisten värityskirjoista. ET-lehti. 11.3.2016.

http://www.etlehti.fi/artikkeli/terveys/muisti/taman_vuoksi_aivotutkija_innostuu_aikuisten_varityskirjoista

Wikipedia. 2016. 20.3.2016 https://en.wikipedia.org/wiki/Coloring_book

Otava Oy. 2016. 18.5.2016. http://www.otava.fi/kirjailijat/heli_laaksonen/

Googlen kuvahaku

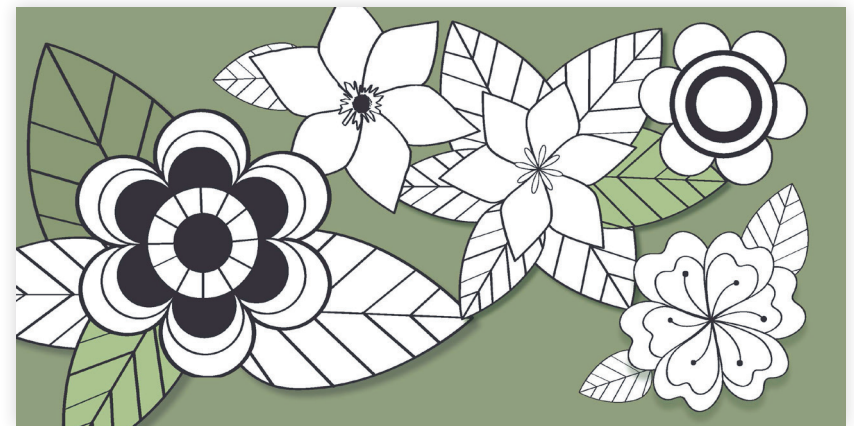
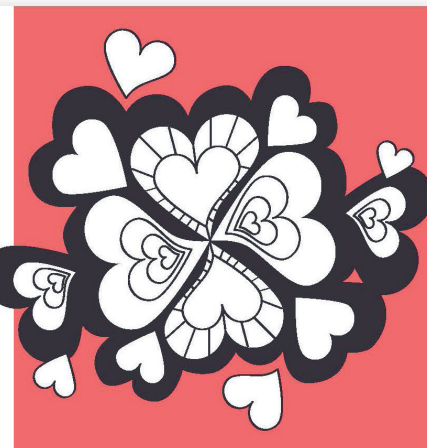
Pinterest

RAKKAUVELLA
JA RUVELLA
Runoja Savoks väännettynä

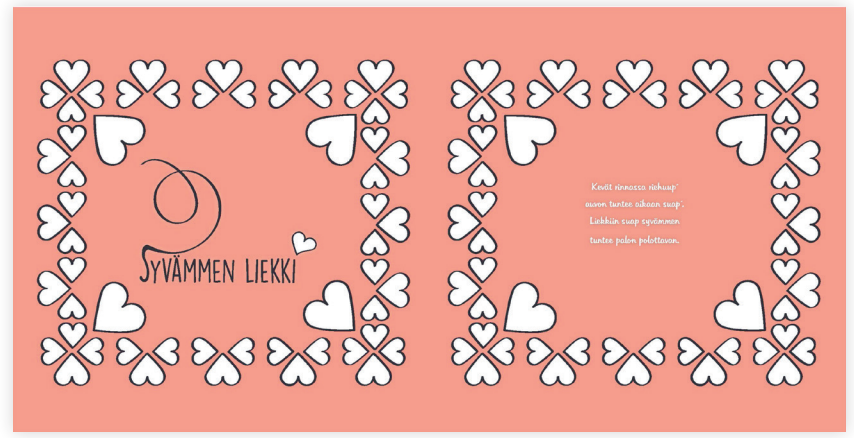
VÄLLYN ALLE	5
RUTTUNUAMA	6
MUTJAATTAA	7
SYVÄMMEN LIEKKI	11
HARAKOELLE	13
MUMMIN PARHAAT	14

Runot: Anja-Leena Tuomainen
Kuvitus ja taitto: Henni Tuomainen
Toteutettu Karelia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä keuhä 2016.

VÄLLYN ALLE

Tuu tönnä vällyn alle,
paiton alle pinnassaan.
Jalakeja minun linnuittönnällä,
ne on ku kole jalkakökö.
Ollaan ku karvan kukkareissa,
kupellatton kahveestaan, päätte kovin veijettiin.
Tule joutain,
ettei kylmyä pittee ihä laiki ja yttään.
Mulla jo kampaat kalioo ja vili vaa otettaa kovanon.
Tule nyt joutain,
jätä tikit siinä, tönnä on paljo tarkempoo.

VÄLLYN ALLE

Tuu tänne vällyn alle,
peiton alle pimmeeseen.
Jalakoja minun lämmittämmää,
ne on ku kaks jääkalikkoo.
Ollaan ku herran kukkarossa,
kupelletaan kahestaan, peitto korviin
vejetään.
Tule joutuin, ettei kylmä piäse,
iha luihi ja ytimiin.
Mulla jo hampaat kalisoo ja vilu vua otet-
taa koventaa.
Tule nyt joutuin,
jätä tiskit siihe, tämä on paljo tärkeem-
pöö.

RUTTUNUAMA

Ee oo ilo kahtoo toesta,
ku turpa rutussa kulukoo.
Mikkään ku ei mää mielen mukkaan,
kahtoo ee voe kukkaan.
Loehi hymy huulilles, vaekka väkisin.

MUTJAATTAA

Joskus mutjaattaa nii mukavasti,
syvänalasta somasti.
Ihan se tuntuu koevissa asti,
heikoks suap emännän.
Tukkee sitte pittee ottoo,
vaekka oven pielestä,
ettei ihan lattialle mätkähä
ja jää poes pelistä.

SYVÄMMEN LIEKKI

Kevät rinnassa riehuup´,
auvon tuntee aikaan suap´.
Liekkii suap syvämmen
tuntee palon polottavan.

HARAKOELLE

Ka ku en huomanna harakkoo,
vaekka iha jala juuressa hyppelöö.
Kesykii on ku mikäkii,
tulepa tänne ni otan kii.
Ei sinuva nii vua kiinni suakaa,
kun vua siinä nuin hypähtelet.
Ketterästi keplettelet.

PERINNERUOKOO SAVOLAESITTAIN

Leipäressu

Kuivakat ruisleevät
voeta
maetoo

Voetele leevät molemmilta puolilta ja
paesta pannulla. Laeta maetoo perrään
ja kiehauta.

Pottupaesti

Sian kylykee
pottua
sipulia
kokonaesia pippureita
suoloo
vettä

Pistä sian kylyki pannulle, jotta suap
vähä väriä. Lissee potut, suoloo
ropsaus, pippurit ja vesj´. Keittele jahka
potuista huarukka läpi männöö.

Pullaa maedossa

maetoo
pullan kántty
suoloo
Pistä maeto porisemmaa, lissee pulla
ja suola. Nyt se kelepoo syötäväks!